

his
c 7388

ULB Düsseldorf

+0966 093 01

97 / SLS 137

2. Heft 3/13.

PROGRAMMA
DE
VETERUM MORE MEN-
SIS ACCUMBENDI.

QUO IPSO
PLURIMUM VENERANDA & SPECTA-
TISSIMA CONCILII ECCLESIASTICI

MEMBRA

CETEROSQUE OMNES
ARTIUM LIBERALIUM FAUTORES
ATQUE AMICOS CUJUSCUNQUE
ORDINIS AC DIGNITATIS

AD ACTUM ORATORIO
PROMOTORIUM

IN TEMPLO REFORMATORUM
INTER CONCENTUS MUSICOS
SOLLEMNITER CELEBRANDUM
QUAM OBSERVANTISSIME

INVITAT

JOANNES HENRICUS ANDREÆ, .
S.M.C. & GYMN. DUSSELDORP. RECTOR.

Ad Diem XII. Aprilis CIO DCCCLVI. Hora 1. pomeridiana.

DUSSELDORPII
EX OFFICINA STAHLIANA.

00

his

a 7388

8022680

Nihil equidem facilius esse, quam materiam, ex Antiquitatibus depromptam, variis variorum Commentatorum scriptis in consilium adhibitis, illustrare atque explicare, explicatam autem publici facere juris, nemo, cui e meliori luto Titan formavit praecordia, ibit inficias. Hinc non raro accidit, ut istius furfuris methodo reliquis longissime praeferatur; sed simul, experientia teste, evenit, tam ut ratione crambe, milies jam recocta, recoquatur. Verum enim verum ex ipsis haurire fontibus, vel ut planius scribam, in intima Musarum penetralia penetrare, passim in defuetudinem abiit. Id quod, mea quidem opinione, non ultima causa est, cur litterae Philologicae, licet natura sua consideratae omni omnino laude sint dignissimae, ceterisque scientiis vias sternant tutissimam, plerumque limis adspiciantur ocellis. Optandum igitur esset, ut felicior studiis humanioribus adfulgeret cynosura, utque singuli, provinciam litterariam administrantes, certissimam ac dulcissimam

nam in iis excolendis viam ingrederentur. Quam dulcis autem, & quam
tilis ex ipsis fontibus bibendi ratio sit, unico tantum exemplo illustrabo,
sterum morem mensis accumbendi brevissimo sermonis filo delineaturus.

Antiquissimis videlicet temporibus, dum frugalitas vigeat ac mo-
estia, adfidere mensis solebant Romani, prouti refert VIRGILIUS
En. VIII. vs. 176. ubi SERVIUS inquit: *Majores nostri sedentes epulaban-
tur: quem morem habuerunt a Laconibus & Cretenfibus: ut Varro docet in libris
de gente Populi Romani: &c.* Cetera, ad hanc antiquitatis partem illustran-
tam pertinentia, enucleatius tractant antiquarii, in quibus DEMPSTE-
US ad Rosin. in System. Antiq. & STUCKIUS, qui peculiarem hac de
e libellum confecit: quibus addi meretur Cl. J. F. GRONOVIVS, in
lectionibus Plautinis, A. 1740. Amstelodami in 8. majoris formæ editis,
p. 306.-311.

Hancce mensis adfidendi consuetudinem a Græcis sine ullo dubio re-
petivisse Romanos, equis ignorat? Inde apud Hom. II. j. convivæ dicun-
tur καθήμενοι. Apud Hebræos eadem obtinuit comedendi ratio, cujus ve-
tigia occurrunt Gen. XXXVII. 25. Jud. XIX. 6. 1. Sam. XX. 5. 1. Reg.
XIII. 20. al. 21.; ubi verbum ישב, quod non solum significatu *sedendi*,
verum *subsistendi* etiam gaudet, invenitur. a)

Interjecto autem haud exiguo temporis intervallo, lectos adhibere
mensisque accumbere & viri & mulieres non dubitarunt. Vid. VIRG.
En. I. 702. sqq. III. 222. sqq. V. 387. sq. VI. 606. sqq. & præter alia lo-
ca Æn. VIII. 175. sqq. Hinc clara eidem vati lux adfunditur, Æn. I. v.
33. canenti:

- Tu das epulis accumbere Divum,

1. e. inquit SERVIUS, *qui me Deum facis*, &c. Ex quibus aliisque locis
evidentissimum est, lectos, quibus in accumbendo usi sunt, proprie nun-
cupatos fuisse toros. Conf. SVET. in Aug. cap. LXXIII. *Ne TORO
quidem cubuisse ajunt, nisi humili & modice strato*; ubi egregia notat IS. CA-
SAVBONUS. b)

Torus

a) Conf. III. GROTIUS ad Matth. XXVI. 20.

b) Apud eundem SVET. in Domit. cap. XI. est *adfidere in toro*.

c)

Torus, (quod nomen nonnulli a *torquendo*, vel, uti Isidorus, a *torvis herbis*, quidam a *torvo*, alii rursus aliter deducunt,) primum ex stramento, deinde autem, animis hominum in luxum effusis, ex præstantioribus materiis, variis coloribus subtilique artificio conficiebatur. Vid. VIRG. Æn. I. vs. 711. & MART. Lib. II. Epigr. XIV. in Zoilum vs. 3. p. m. 198. c) Lat. *torus*. Græcis dictus fuit *σιβάς*, *σιβάδιον*, *σκληρὸν λέκτρον*. &c. Ceteros ut hujus vocis significatus silentio præteream, *torus* etiam generatim de lecto, variis usibus destinato, usurpatur. V. VIRG. Æn. IV. 508. 650. & 659. cui subjungatur BOETHIUS. I. Pros. I. p. m. 9. *Quæ*, inquit, *ubi poëticas Musæ vidit, nostro adstantes toro.* d)

Jam longe ante Romanos accumbere mensis inceperunt Græci. Locus autem, ubi convivari solebant, sæpe nominabatur *ὑπερῶν*, *superius cænaculum*, licet idem locus plerumque a multitudine lectorum, in ipso cænaculo stratorum, nomine *δικλῖνς*, vel *δικλιῖς*, aliquando *τρικλιῖς*, interdum *πεντακλιῖς* insigniretur. Conf. Poll. L. I. cap. VIII. Ita apud Athen. L. V. §. 205. c. occurrit *ἄκος τρικλιῖος*, *cænaculum trium lectorum capax*.

Hic ad animum vertamus, modo dictam nominis *ἄκος* notionem rarissime apud profanos inveniri scriptores, obviam tamen esse in N. F. v. & Aët. II. 2.; ubi *ἄκος* procul omni dubio reddendum est *conclave*, quoniam a Luca adjicitur: *ἔσαν καθήμενοι, ubi adsidebant*; & quidem per *ἄκον* hoc in loco intelligi arbitror *conclave illud superius*. quod Aët. I. 13. adpellabatur *ὑπερῶν*. Jam vero, cum apud Græcos scriptores subinde *ἄκῆμα*, sed rarius *ἄκος*, de *conclavi* adhibeatur, inde factum, hæc ut potestas a Lexicographis fuerit neglecta. Præterea nomen *ἄκος*, isto usu de *cænaculo* positum, inter alia legitimus apud Athen. L. IV. p. 130. a. *Ἀναπεθάνουσι τὸν ἄκον, cænaculum aperiunt*. Hac de re consulatur velim JS. CASAUB. L. IV. Animadv. ad Athen. cap. II. & in Comm. ad Theoph. p. 256. e)

- e) Ubi Doct. RADERUS de *toro* & *torali* latius scribit uberiusque.
d) Paulo aliter hæc verba ordinat nondum editus membranæ: codex Ms. Bibl. Haverkamp. in folio, in cujus fronte legitur: *Istud opus est Birgorii de Janu. MDCCLXXXV.*
e) Plus semel *cænacula* non solum a Plinio, sed & in primis a Vitruvio, Græca voce Latino quidem flexu, dicuntur *oeci*; quemadmodum L. VI. Architect. cap. 2. ubi memorat *oecos quadratos* tam ampla magnitudine, ut faciliori modo in tricliniis quatuor stratis, locus possit esse spatiosus; *in his*, inquit, *oecis suvirilia conclavia.* f)

Eundem mensis accumbendi morem ab aliis gentibus ad Judæos quoque demanasse, non desunt, qui putent, quia in antiquioribus scriptis de fessione ad mensam legatur. Verum autem satis tuto id concludi, non tutum est; verbum enim שׁוּב generalius est, & de ipsis lectis usurpatur Ezech. XXIII. 41. Illud interim libentissimo largiri animo possumus, non semper ad mensam accubuisse Judæos, sed aliquando sedisse, prouti rei ratio temporisque circumstantiæ fortassis postulabant. Quæ licet ita se habeant, inter omnes tamen constat, Judæos, saltim tempore Christi & Apostolorum, ad mensam accubuisse. Matth. IX. 10. Luc. VII. 36. & alibi. Quapropter Rabbini in scriptis suis loquuntur de מושב, lectulis, quorum hic usus erat. Tales autem lectuli ad mensas dispositi non secundum latitudinem, sed longitudinem suam, fuere, ita ut in uno lectulo plures, altero ad genua vel in sinu alterius accumbente, discumbere quiverint. Conf. Cel. BUXTORF. in Diss. Philologico-Theol. VI. §. 32. sqq. Verum autem tunc temporis apud Judæos primum in accumbendo locum plerumque tenuit convivii princeps, cujus in sinu is, qui dilectissimus illi habebatur, recumbere suevit. Sic S. Joannes in sinu Christi recubuisse dicitur Joan. XIII. 23. f) Egregium denique de Lazaro exstat exemplum Luc. XVI. 22. 23. ubi is, *ib Angelis in sinum Abrahami delatus*, in eo recumbere memoratur. Hic autem regnum cælorum pulcherrime cum convivio confertur, ubi Abrahamus, tanquam princeps, primum occupat locum, ceterique una cum ipso accumbunt convivæ cælestes. Adeoque ibidem denotatur, quanto honore quantoque gaudio accumulatur, & quam arcte Abrahamo ad hæssisset adhæreatque Lazarus. Ad hunc S. Lucæ locum, ni fallor, repexit laudatus apud Cel. Wolfium in Anecd. Gr. Tom. II. p. 15. Photius Lib. II. contra Manichæos Num. IV. inquit: οὐδὲ τὸ χάσμα δὲ τὸ μεταξὺ τῶ πλεσθῆσι καὶ τῶ Λαζάρου περιέχασιν. ὃ ἀτειχίζει μὲν τὰς μετὰ τῶ Ἀβραάμ ἐυφραϊνομένους, ἀπὸ τῶν ἐν ταῖς βασάνοις κολαζομένων.

Sed cum χρόνος ἀνάλωμα πολυτελέστων sit, non ero Lectoribus meis Honoratissimis longiori hujus materiæ explicatione tædiosior. Sufficiant hæc in programmata; quamvis longe plura, ad præsentem materiam pertinentia, ex ipsis antiquitatum fontibus hausta, a plurimis, quantum quidem

---

f) Vid. cl. BRÜNNINGS in Comp. Antiq. Gr. Cap. XXII. §. 7.- 12. p. m. 299.- 302. ubi plura S.S. Lōca adpositè illustrantur.

dem scio, Antiquariis in scenam haud producta, certe non ubivis obvia his subnectere possem. Vestrum igitur est, *Præstantissimi Juvenes*, qui alta mente præditi, ad altiora adspiratis, quique Musis vitam vestram consecravistis jucundissimis, vestrum, inquam, est, ita in suavissimo Pieridum stadio currere, ut feliciter palmam auferatis victricem; aliter namque currentes Myforum habentur ultimi. Vestrum denique est, ita ingenuis vacare artibus, ita scientias, longa famæ secula custodientes, excolere, ut ex iis, rupta veluti filiqua, intimiores medullas eliciatis.

Quandoquidem autem, semestri iterum ad finem perducto, dilectissimi nostri Discipuli laudabilia eloquentiæ studiorumque suorum specimina edituri sunt, aperta erit nostra dicendi palæstra; cumque ad animos juveniles incitandos & erigendos plurimum valeat, atque amica ultracurrentibus calcaria addat magna & ingenua Auditorum frequentia; hinc *Dignissima Concilii Ecclesiastici Membra*, inque iis plurimum *Ven. Oraculorum Divinorum Interpretes*, omnesque alios *Litterarum Humaniorum Fautores*, inprimis autem *Spectatissimos Parentes*, utpote quorum filii nostræ curæ nostræque disciplinæ commissi sunt ac commendati, ea, qua par est, animi obfervantia rogamus atque obtestamur, ut perendie, circa horam pomeridianam primam, spectabili sua præsentia nostrum exornare actum, suisque attentionis & favoris velut etefiis, etiam ubi autumnus mare asperat, vela dicturorum implere & secundare ne dedignentur. Sic ancoras tollent læti, sic oram solvent lætiores, sic rursùm ad litus adpellent lætissimi.

S E R I E S DICENTIUM & DICENDORUM.

Perorandi palæstram aperiet Lycei Rector, orationem de Celeberrimo Litteratore, FRANCISCO FABRICIO *Marcodurano*, secundo Gymnasii nostri moderatore, A.D.VIII. Calend. April. A. 1573. defuncto, habiturus.

Deinde suas in dicendo vires experientur sequentes optimæ spei Juvenes:
CHRIST. ERN. MATTHIAS BÜTTINGHAUSEN, Juliacensis, carmen Elegiacum Latinum, studio magnam partem suo elaboratum, de *Cybele ejusque apud Romanos cultu* recitabit.

JOAN. THEODORUS ZANDERS, Duffelopolitanus, *Oraculum Dodonæum* exponet oratione Græca, pariter suo Marte magnam partem composita.

M. KALMON COHEN, Duffeldorpiensis, orationem profaicam, & quidem sermone Romano exaratam, habiturus est de *Vestitu Patriarcharum*.

ADOLPH. WILH. WISSELINCK, Duffelanus, *Hominem volupratibus obrutum* vivis coloribus depinget carmine Teutonico.

JOAN. LUDOVICUS BERG, Teutoburgensis, quæstionem: *Utrum virtus doceri queat?* solvet sermone Latino.

Auditis artis oratoriæ speciminibus, per modum Dialogi metrici, & quidem lingua vernacula conscripti, de *Mundo larvato*, verba inter se mutua miscbunt sequentes bonæ notæ adolescentes:

JOAN. DAN. JACOBUS TRIESCH, Duffelopolitanus.

LUDOLPHUS SCHOELLER, Eschweilera - Juliacus.

JOAN. HERMANNUS ZANDERS,

MATTHÆUS TIMMERMANN,

JOAN. GEORGIUS JUNG,

THEOD. ADRIAN. RITTMEIER,

JOAN. OTTO COCHIUS,

HENR. JACOBUS SCOMBART,

JOAN. GOTTHARD. BACKHAUSEN,

THEOD. EGIDIUS CREUDER,

JOAN. THEOD. RIMAGEN,

JOAN. WILH. BACKHAUSEN,

JOAN. GABRIEL MAURENBRECHER,

& tandem

WILH. HENRICUS TRIESCH,

} Duffeldorpienses.

Denique, promotione ab inferioribus ad superiores classes peracta, & gratiarum actionibus ab iis, qui ad publicas transibunt lectiones, habitis; carmine Latino, temporis circumstantiis accommodato, *Æstumatissimis Auditoribus gratias* persolver dignissimas, atque ita Actui huic finem imponet Rector.

